

واژه گزینه‌های شعری قیصر امین پور از منظر تحلیل گفتمان نقدی

Kaiser Eminpoure choices of poetic words from
the perspective of critical discourse analysis

أختیارات قیصر امین پور للكلمات الشعرية من منظور
التحليل النقدي للخطاب

م.م. وئام علي عبد الواحد(*)

Assistant teacher Weam Ali Abdul Waheed

weam.a@colang.uobaghdad.edu.iq

أ.م. رنا علي ماجد

Assistant Professor: Rana Ali Majid

Abstract

We Conclude from the semantic analysis of Caesar Eminpours poetry that his poetry is eloquent and easy, the poet uses archaic and colloquial expressions ones in his poetry. In addition to that, he referral in some of his poems to his personal life.

Some of Caesars poems in Islamic discourse express ideals and goals, for example an achieving justice (sacrifice and martyrdom) and (the victory of the martyrs). The interiors were used to refer to religious discourses. The poet indicated that metaphor is one of the important types in his poetry. Caesars poetry has a special feature. This particular type of metaphor is usually chosen according to the theme of the poem.

Key words: Kaiser Eminpours, Choices of poetic words from the perspective of critical discourse analysis, Critical discourse analysis Social Criticism.

نستنتج من خلال تحليل العلامة الدلالية للشاعر قيصر امين پور بأن شعره بليغ و بسيط، يستخدم الشاعر الألفاظ القديمة و الألفاظ العامية في شعره بالإضافة الى ذلك، أشار قيصر في بعض اشعاره الى حياته الشخصية. بعض من اشعار قيصر في الخطاب الإسلامي تُعبر عن المثل و الأهداف على سبيل المثال: تحقيق العدالة (التضحيه و الأستشهاد)، و (نصره الشداء). أستخدمت التصميمات الداخلية للإشارة الى الخطابات الدينية. و استخدم الشاعر الاستعاره كأحد الأنواع الهامه في شعره. شعر قيصر له ميزه خاصه عادةً ما يتم اختيار هذا النوع الخاص من الاستعارات حسب موضوع القصيده.

الكلمات المفتاحيه: قيصر أمين پور، تحليل الخطاب الانتقادي، شعر الانتقاد الاجتماعي.

چكیده

با تحلیل نشانه معنا شناسانه ی شعر قيصر به این نتیجه می رسیم که شعر او شکلی فصیح و سهل ممتنع دارد. در برخی از اشعار قيصر نیز اشاره هایی به زندگی شخصی او دیده می شود در این سنت اشعار قيصر کوشیده تا دال های مرتبط با زندگی شخصی خود را در بافتی به کار ببرد و با نشانه هایی همراه کند از بر هم کنش معنای آن نشانه ها معنای قابل تأویلی پدید که بیشتری می یابد و از ارجاع به مدلولهای زندگی شخصی فراتر می رود.

بخشی از اشعار قيصر در گفتمان انقلاب اسلامی و با هدف بیان آرمان ها و اهدافی

نظير و عدالت خواهی (ايثار و شهادت طلبی) و (حمایت از مستضعفين) شکل گرفته است. در این اشعار نیز از داخل هایی استفاده شده است که قابلیت ارجاع به گفتمان های دینی در آن دیده شود. این دست از اشعار معمولاً دوره ی نخست شاعری را شامل می شود و اشعاری است که در دهه ی نخستین انقلاب اسلامی روده شده است. استفاده از استعاره به عنوان یکی از مهم ترین انواع مجاز که ساختار دلالت تضمینی را در شعر دامن می زند در شعر قيصر وضعیتی خاص دارد، این وضعیت خاص استعاره ها معمولاً منطبق با موضوع شعر از زمره ی نشانه های انتخاب می شود که با عهد ذهنی اهل زبان نسبت به آن موضوع سازگار باشد.

واژه کلیدی: قيصر امين پور، تحليل گفتمان انتقادی، شعر انتقاد اجتماعی.

پيشگفتار

قيصر امين پور به تاييد بسياری از منتقدان و شعر شناسان، یکی از موفق ترین و ترین پر مخاطب ترین شاعران پس از انقلاب است. در کتاب زیبایی ها و ظرافت های لفظی که او همواره در آثار خویش بدان ها توجه داشته، اهمیت مضمون و محتوا نیز هیچگاه از نظر وی در نبوده است. او شاعری دردمند و اندیشمند است شعر قيصر امين پور به عنوان یکی از مهم ترین آثار پس از انقلاب اسلامی در ايران می تواند منبعی باشد. و با تحلیل اشعار او مبتنی بر تحلیل گفتمان و شناخت

معنا به روش نوین نشانه‌شناسی می‌توانیم لایه‌های پنهان شعر او تا حدودی برای مخاطب آشکار کنیم و از سطح معناشناسی کهن و بلاغت سنتی خارج شده از منظر زوایایی تازه‌تر با آثار او مواجه شویم.

بیان مسئله

قیصر امین‌پور یکی از شاعران برجسته‌ی ادبیات مقاومت محسوب می‌شود، با توجهی آگاهانه به باستان‌گرایی و زبانی محکم و پرمایه، آن را در جهت توصیف لحظه‌های با شکوه و شهادت، ترغیب رزمندگان و اندیشه رفیع و ظلم‌تیز خود در شعر به کار گرفته است، این توجهی هنری به گذشته، از سویی دیگر موجب برجستگی زبان و آشنایی زدایسختن او از دیگران می‌شود. آغاز شاعری امین‌پور با انقلاب همراه است و اوج هنر شاعری و آفرینندگی وی، پس یافتن دانش و تجربه‌ی بیشتر و فرصتی وسیع‌تر و ژرف‌تر برای فرض‌های خود توسط. در این آثار است که حجم انبوه و قابل‌اعتنایی از موضوعات شعر اجتماع و دنیای پیرامون اختصاص می‌یابد.

هدف از تحقیق

شعر از دیرباز در ممالک شرقی از اهمیت والایی برخوردار بود. اما آن شاعری ماندگار است که افکار والایی داشته باشد. و برای دفاع از میهن و آرمان اسلامی، مایه گذاشته باشد، زیرا او هم شاعر کودکان و نوجوانان است، هم شاعر والایی و هم شاعر جبهه و جنگ بنا بر این یکی از ماندگارترین‌های چهره‌های شعر و ادبیات معاصر می‌باشد.

فرضیه‌های تحقیق

می‌توانیم بگوییم که محیط زندگی قیصر امین‌پور اثری مهمی را در شخصیت وی ایفا کرده است اعتقاد راسخ او به عقاید و تفکرات دینی است. با توجه به روح حاکم بر زمانه، ابعاد شخصیتی و ویژگی‌های شعری قیصر امین‌پور دگر دیسیها ایجاد شده در فضای فکری و ایدئولوژیک شاعر در ادوار مختلف حیات شعری، اشعار وی قابلیت بررسی از دیدگاه منطقی گفتگویی را دارند.

تحلیل گفتمان

تحلیل گفتمان یکی از مباحث زبان‌شناسی جدید در حوزه‌ی نقد ادبی معاصر است، که در زبان فارسی به سخن کاوی و تحلیل کلام نیز ترجمه شده است.

«صاحب نظران این رهیافت در حوزه نقد ادبی بر آن که در تحلیل متن‌های ادبی افزون بر جنبه‌های صوری و واژگانی، عوامل گوناگون فرهنگی، اجتماعی، سیاسی نقش دارد. در تحلیل گفتمان، دیگر صرفاً عناصر لغوی تشکیل دهنده جمله به عنوان عمده‌ترین مبنای تشریح معنا یعنی زمینه متن سروکار نداریم، بلکه فراتر از آن. به عوامل از آن به عوامل از آن به عوامل بیرون از متن، یعنی بافت موقعیتی، فرهنگی، اجتماعی و... توجه داریم»

(فرکلاف، ۸: ۱۳۷۹).

«به تعبیر دیگر پیروان این مکتب چگونگی تبلور تبلور و شکل‌گیری معنا و پیام واحد‌های زبانی را در ارتباط با عوامل

(متن، عناصر نحوی و زبانی) و عوامل برون‌زبانی (زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و... بررسی می‌کند) (لطفی پور ساعدی، ۱۳۲: ۱۰).

«پیروان این رویکرد، ادبیات را سرشار از اظهارات فرا واقع‌می‌دانند که حقیقت در پشت آنها نهفته است و این اثر ادبی است که با انعکاس نظام‌های رفتاری و اجتماعی، سند تاریخی به شمار می‌آید می‌توان آن را تاریخ فعال به شمار آورد» (مقدادی، ۱۳۷۸: ۱۳۱-۱۳۳).

«تحلیل گفتمان انتقادی به تنها به بررسی ساختار زبان نمی‌پردازد، بلکه به بررسی افراد و نهادهایی می‌پردازد که شیوه‌های برای معناپردازی از متن دارند، لذا در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی، گفتمان کاوی، تجزیه و تحلیل ساختارها و معماهایی است که بار ایدئولوژیک دارند» (مکاریک، ۱۳۸۲: ۱۶۰-۱۶۱).

«در تجزیه و تحلیل متون، آنچه متن را شکل می‌دهد، ایدئولوژی‌ها و جهان بینی‌های حاکم بر آنهاست و هیچ متنی وجود ندارد که خنثی باشد، بلکه همگی جهت‌دار و دارای بار ایدئولوژیک و تفسیری اند» (آقا گل زاده، ۱۳۸۵: ۱۸۳).

ادبیات به حقیقت مانندی و توجه به دگرگونی‌ها و ترسیم حقائق، جدی‌ترین قالب از نظر آمیختگی با ابعاد اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌رود و اهمیت آن نگاه بیشتر آشکار می‌شود که جوامع، دچار دگرگونی‌های اجتماعی و سیاسی شوند.

محققان در بررسی و تحلیل متون ادبی در دوره معاصر، از نظریات مختلفی از جمله: (تحلیل گفتمان انتقادی) استفاده کرده‌اند. تحلیل گفتمان انتقادی، رویکردی جدید و نو از تحلیل گفتمان است، روشی که در کشف جهان بینی نویسنده و شاعر اهمیت زیاد دارد.

مفاهیم بنیادی در تحلیل گفتمان انتقادی، مفاهیمی از قبیل زبان، قدرت، کنترل و ایدئولوژی است. تولید با تقویت یک ایدئولوژی خاص و نگرش به سطوح بالاتر جمله، از جالب‌ترین موضوعات تحلیل گفتمان انتقادی است که نگاه علمی و کاربردی به متن دارد.

«تحلیل گفتمان انتقادی تنها به بررسی ساختار زبان نمی‌پردازد، بلکه به بررسی افراد و نهادهایی می‌پردازد که شیوه‌هایی برای معناپردازی از متن دارند، لذا در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی، گفتمان کاوی، تجزیه و تحلیل ساختارها و معماهایی است که بار ایدئولوژیک دارند.» (مکاریک، ۱۳۸۲: ۱۶۰-۱۶۱).

«نورمن کلاف از صاحب نظران برجسته در حوزه تحلیل گفتمان انتقادی گفتمان است. او معتقد است برای تحلیل کلام باید از تمرکز در جمله فراتر رفت و گفتمان را در سه سطح توصیف، تفسیر و تبیین بررسی و تحلیل کرد. زبان در هر یک از سطوح یاد شده دارای بار ایدئولوژیک است» (مکاریک، ۱۳۸۲: ۱۲۸-۱۳۸).

در مرحله توصیف متن جداری از سایر متن‌ها و زمینه و اوصاف اجتماعی و بررسی مطالعه می‌شود.

در مرحله تفسیر، متون بر اساس پیش فرق‌هایی که به ویژگی‌های متنی ارزش می‌دهد تولید و تفسیر می‌شوند در تفسیر متن، بین دانش زمینه مفسر و محتویات متن تعامل برقرار می‌شود.

در مرحله تبیین، محقق به تحلیل متن به عنوان جزئی از روند اجتماعی جامعه می‌پردازد و زمینه اجتماعی موجود در متن را بررسی می‌کند.

واژگان در تحلیل گفتمان انتقادی

نقش واژگان و گزینش آنها در فرایند تحلیل گفتمان انتقادی مهم کلیدی است، زیرا تمام گفتمان‌ها از ترکیب واژگان به وجود می‌آیند.

«در ادبیات تیز به تعبیر نیما یوشیج، شعر، هنر ترکیب کلمات اند که مصالح کار او هستند در این صورت مصالح خود را از جنس محکم و با دوام و پر کاربرد انتخاب می‌کند» (طاهباز، ۱۳۶۸: ۱۱۰).

مفاهیم از آنچه مقصد از آن همیشه از گذرگاه متن وارد جامعه زبانی می‌شود. در نتیجه متن آفرینان، نخستین کسانی هستند که با مفاهیم مواجه می‌شوند، از آنجا که کار اصلی آنان انتقال این مفاهیم به درون جامعه زبانی است، ناگزیر بخشی از تلاش آنان صرف آماده‌سازی زبان زبان جامعه برای قبول مفاهیم مزبور می‌شود.

واژگان و ترکیبات واژگانی در شعر قیصر امین پور

مفاهیم، همیشه از گذرگاه متن وارد جامعه زبانی می‌شوند. در نتیجه متن آفرینان، نخستین کسانی هستند که با مفاهیم مواجه می‌شوند، از آنجا که اصلی آنان این مفاهیم به درون جامعه زبانی است، ناگزیر از تلاش آنان صرف آماده‌سازی زبان جامعه برای قبول مفاهیم مزبور می‌شود. حال اگر اینان آماده‌واژه‌سازی و انتخاب واژگان کنار متن آفرینی شده باشند، به راحتی می‌توانند با استفاده از امکانات اشتیاقی و واژگانی زبان، برای مفاهیم، واژه‌های مناسب برگزینند.

«بدیهی است که متن آفرینان تنها به شرایطی از عهده انجام چنین کاری در خواهند آمد که از پیش آموزش کافی زمینه اصول و مبنای واژه‌سازی و کاربرد آن را دیده باشند» (حق شناس، ۱۳۷۹: ۳۰).

لفظ در اشعار قیصر هم بیانگر معنی است هم تناسب لفظی، کلمات، درست در همان محلی قرار می‌گیرند که جای آن است، به گونه‌ای که هم در نسج کلام و هم در سیاق عبارت از روش دستوری زبان دور نمی‌شوند، کمتر لفظی وجود دارد که تنها از نظر معنا انتخاب شده باشد، بلکه هدف او در گزینش الفاظ بیشتر آن است کلمات را از فرهنگ شعری کلاسیک وام بگیرد، برخی را نیز با شهادت و جسارت ساخته و یا از زبان عامه به قلمرو شعر وارد کرده است و به طور کلی امین در اشعار خود به شیوه‌های مختلف از واژه و ترکیبات آن استفاده کرده و با آنها دست به تصویرسازی زده است.

استفاده از واژه‌ها و ترکیبات متداول

امروزی و عامیانه

آن روز/ بگشوده بال و پر/ با سر به سوی وادی خون رفتن (امین پور، ۱۳۷۹: ۷)

(با سر به سوی چیزی رفتن) عبارت مصدری، مرکب از واژه های امروزی و کنایه از مشتق بودن برای رسیدن به چیزی است.

(من دلم می خواهد/ دستمالی خیس/ روی پیشانی تبار بیابان بکشم/ دستمال را اما افسوس/ نان ماشینی در تصرف دارد (امین پور، ۱۳۷۹: ۱۲).

(نان ماشینی) از واژه های مرکب امروزی است. امین در این شعر، دلالتگی خود را برای نان های سنتی که به جز علاقه و کل مجاز از هر آنچه مربوط به سنت های خوب قدیم است و اصالت دارد ابراز داشته است.

صبح خورشید آمد/ دفتر مشق را خط/ پاک کهن بیهوده است/ می روم/ دفتر یاکنوسی بخرم (همان: ۱۹).

(دفتر مشق شب)، (پکنویس)، تداعی دوران تحصیل ابتدای است.

با گردنی بلندتر از حادثه/ با دلی وسیع تر از حوصله / د از دحام و هممه کل می زد (همان: ۲۵)، (گل زدن) از ترکیب های واژگانی عامیانه است، آوایی که در مراسم عروسی سر می دهند.

استفاده از واژه ها و ترکیب محلی

این سبز سرخ چیست که می کارید؟/

این زن که بود که بانگ خوانگریو محلی را/ یاد برده بود. (همان: ۲۵).

واژه (خوانگریو) مرکب از دو کلمه (خواندن) و (گریستن)، ادبیات محلی است که معمولاً زبان در سوگواری می خوانند و گریه می کنند.

باید گلوی مادر خود را/ با اشک رودرو بسوزانیم / تا بانگ رودرو نخشکیده است.

(رود) به معنی فرزند است و در بعضی از مناطق جنوب ایران مادران در مرگ فرزند خود (رودرو) می گویند.

استفاده از لغات کهن

کاین گور دیگری است که ایستاده است. در فعل (ایستاده است) از ریخت کهن (ایستاده است) استفاده کرده است.

اما سری نداشت/ لختی دگر/ به روی زمین غلتید/ ساعتی دگر... (لختی دگر) باستان گرایی شاعر را نشان می دهد.

تحلیل واژگان از منظر تحلیل گفتمان انتقادی

«بی گمان اندیشه در قالب کلمات صمیمت می یابد، هر چه فضای اندیشه فردی گسترده تر باشد، به همان نسبت زبان غنی تری دارد و گنجینه واژگانی اش ثروتمند است، چرا که کلمه زاینده نمی شود، مگر با فکر و هر کس به اندازه فکر خود کلمه دارد» (علی پور، ۱۳۸۷: ۱۹).

حضور ناگهان یک کلمه در ذهن شاعر کافی است تا شاعر آن را برانداز کند و در

شبکه در هم تنیده ای از تداعی ها و تناسبات قرار دهد و از این کلمه مانند مصوری ضلع در ضلع نورهای رنگارنگی بتاباند، که هر پاره از شعر را در سایه طیفی و رنگی از آن می توان دید و در شعر امین پور این رخداد اتفاق می افتد.

در تحلیل کلام که گفتمان کاوی می توان این طیف های رنگارنگ را از یک دیگر تشخیص داد و با توجه به نگرش شاعر مفهوم اصلی اش را متوجه شد.

موضوعات مورد انتقاد در شعر امین پور

ایرادهای فلسفی و جهان شمول

دنیا/ روزگار: امین پور به دنیا و کار و بار آن، نگاهی فلسفی دارد. او که آشنایی عمیق با موضوعات و مفاهیم عرفانی دارد. بارها از این نظر گاه نیز به تأمل در مساله هبوط ناگزیر و ناخواسته ی در ای دنیا و غربت وی پرداخته است. از سوی دیگر نوعی نگاه شکوه آمیز به شوربختی ها، کاستی ها، و ناکامی های دنیا نیز در آثارش دیده می شود. شکایت از بی وفایی و ناپایداری دنیا و ستیزی که با انسان ها به ویژه عاشقان دارد، روی خوش بدان ها نشان نمی دهد، بسیار کوتاه است، سراسر حرمان و حسرت است، گل در آن می کارند و خار می دروند، اندوه مادر زاد به آدمی می بخشد، کویری نادلخواه است که انسان پس از هبوطی بی دلیل و سقوطی ناگزیر در آن سرگردان است، به جش تولد

دعوت شده، اما از مجلس ختم سر در آورده است. نمونه:

کاش این زمانه زیر و رو شود/ روی خوش به ما نشان نمی دهد/ یک و جب زمین برای باغچه/ یک دریچه آسمان نمی دهد... (نامه ای برای تو)، گل ها همه آفتابگردانند/ ۳۰۹.

خسته ام از این کویر، این کویر کور و پیر/ این هبوط بی دلیل، این سقوط ناگزیر... (هسته ام از این کویر، گل ها همه آفتابگردانند: ۳۰۰).

انتقاد از خود

یکی از شگردهای هنری بسیاری از شاعران و اندیشمندان بزرگ در طرح مسائل اخلاقی و تربیتی، انتقاد از خویش است برای نمونه، مخاطب با هدف حجم عظیمی از انتقادات اخلاقی و اجتماعی حافظ، شخصیت خود وی است. با این کار، شاعر هم نشان می دهد که ادعای بی گناهی و پاکی ندارد خود نیز در کژی ها و کاستی های جامعه و جهان، سهم و تقصیر دارد و بنا بر این، نفس خود را تبرئه نمی کند و هم این خود مورد انتقاد، نمادی است برای نقد دیگران و آینه ای است که صادقانه و صمیمانه، سوی های بد و ناپسند وجود مخاطب شعر را به وی نشان می دهد. این نوع انتقادهای امین پور از خویشتن، حاکی از آن است که وی زندانی خود، کوری بی نصیب از آفتاب و پای بند دنیاست، دینش راستین و آگاهانه نیست، خام است اما خیال پختگی دارد، عمر را به بطالت سپری کرده

و حافظ وار، شرمنده‌ی مسلمانی خویش است: بفرمایید هر چیزی همان باشد که می خواهد/ همان، یعنی نه مانند من و مانند‌های ما بفرمایید (دستور زبان عشق: ۳۹).

عمری به جز بیهوده بودن سر نکردیم/ تقویم ها گفتند و ما باور نکردیم (غزل تقویم‌ها)، (تنفس صبح: ۳۹۲).

انتقادهای اجتماعی

«فقر و نا برابری: یکی از دغدغه های مهم مطرح در شعر وی، عدالت اجتماعی است که بارها با بیانی هنری و شاعرانه، آرزوی رسیدن بدان، شده است. شعر رو ناگزیر (گل‌ها همه آفتابگردانند : ۲۳۵) خود به تنهایی می تواند اوج آرمان‌ها و باور های او را در این زمینه نشان دهد. شاعر چون جامعه آیده آل خود را نمی یابد، چشم به آینده ای بهتر و آرمانی تر دارد که تمام رنجها و مصائب امروز بشری در آن به پایان می رسد و آدمی، سر انجام روی سعادت و نیک فرجامی را خواهد دید. آرزوی دست یافتن به آرمانشهر، (پیشینه ای به قدمت تمدن بشری دارد. از هنگامی که جامعه‌ی انسانی پدید آمد، انسان آرمانشهر بوده است» (اصلیل، ۱۳۸۱: ۱۸).

گفتمان انتقادی به مدرنیته و دنیای سرمایه داری

بوی از مهم ترین وجوه فکری حاصل از انقلاب اسلامی و شاید بتوانیم بگوییم از عوامل شکل گیری انقلاب اسلامی، نگاه منتقدانه به

مظاهر زندگی مدرن و فراموش کردن سنت وجوه مثبت زندگی انسان سنتی است. این نگاه. در خلال آثار و اندیشه های شاعران نسل انقلاب اسلامی به کرات دیده می شود. در شعر قیصر امین پور نیز این موضوع قابل ردیابی است که زاده‌ی تاثیر پذیری از همین گفتمان است.

یکی از شعر که زاده‌ی انتقادی به دنیای معاصر و زندگی های عصر جدید است، غزل زیر به تحلیل و تبیین گفتمانی آن خواهم پرداخت:

صندلی های خمیده میزهای صف کشیده خنده های لب پریده کریه های اختیاری (امین پور، ۱۳۸۷: ۴۵)

در این شعر قیصر نیز استفاده از (صندلی های خمیده، میزهای صف کشیده) هر چند که یاد آور گزارشی از تصویری از دنیای واقع است، اما در بافت شعر ما را به آیت برداشت از این واژه‌ها می کشاند که (صندلی های خمیده) و

(میزهای صف کشیده) استعاره ای است انسان هایی که در فضای زندگی شهری عصیر جدید قرار گرفته اند و در آن حل شده اند و اسیر آن شده اند.

صفت (خمیده) برای صندلی گزارشی است

عینی بدون هیچ فزوده ی معنایی اما برای صندلی ای که استعاره ای از انسان معاصر است، نقش صفتی را بازی می کند که گویای خستگی و درماندگی اوست. همچنین تعبیر میزهای صف کشیده را نیز اگر مانند صندلی های خمیده، تعبیری از انسان معاصر در نظر بگیریم آنگاه صفت (صف کشیده) نوعی تحت

فرمان بودن و آماده‌ی کار بودن را به همراهی نوعی انتظار یاد آوری می‌کند. فرافکنی حالات و عواطف برخاسته از ملال انسان معاصر بر پدیده‌های دیگر در یکی از ابیات کاملاً مشهود است:

آفتاب زرد و غمگین پله‌های رو به به پایین

سقف‌های سرد و سنگین آسمان‌های اجباری (امین پور، ۱۳۸۷: ۴۵)

این بیت صفت (زرد) هر چند می‌تواند تعبیری عینی از گزارش واقعیت نور خورشید باشد اما وقتی در کنار صفت

(غمگین) قرار می‌گیرد، یاد آور معنای ملال انگیزی افسردگی و پژمردگی نیز هست.

از منظر فرافکنی حالات و عواطف انسانی بر پدیده‌ها، می‌توانیم اینگونه تفسیر کنیم که شاعر به عنوان راوی این شعر از زبان انسان معاصر، ملال و افسردگی انسان معاصر را با صفاتی نظیر (زرد) و (غمگین) به آفتاب فرافکنی میکند، حتی از قرار گیری آفتاب در بافت بیت که در سخن از ساختمان است با (نشانه‌های چون پله و سقف) می‌توانیم این نتیجه را بگیریم که در اینجا آفتاب نیز استعاره است از لامپ. به بیان دیگر بر هم کنش نشانه‌ها به ما ثابت می‌کند که در بافت این بیت ذهن شاعر مشغول توصیف فضای داخل ساختمان است.

بنا بر این منظورش از (آسمان‌های اجاری) سقف‌های و خانه‌های اجاری است بنا بر این آفتاب این نوع آسمان را باید لامپ. در نظر بگیریم. همچنین ترکیب (پله‌های رو به پایین) نشانگر وضعیتی معنایی است که مسیر حرکت و راه زندگی بشر معاصر را رو قهقرا و نزول و افول می‌بیند و گرنه اگر گزارشی صرف از دنیا واقع بود دیگر صفت (رو به پایین) چندان برای پله معنا نمی‌داشت. به این دلیل که از پله هم در راستای حرکت بالا می‌توانیم استفاده کنیم و هم در راستای حرکت به سمت پایین می‌توانیم بهره ببریم و در این صورت تخصیص صفت رو به رو پایین معنا دار است و گویی شاعر معنایی و رای ارجاع به معنای تحت اللفظی را در نظر داشته است که توضیح دادیم. آنچه بر غزل فوق سایه افکنده است، نوعی نگاه انتقادی به وضع دنیای مدرن و زندگی‌های روتین و تکراری آسان معاصر است.

از نگاه قیصر زندگی تکراری و بی‌تغییر انسان معاصر نوعی شکست را به همراه دارد و نوعی به معنایی در آن نهفته است.

نتیجه‌گیری

یکی از جنبه‌های برجسته و قابل توجه اشعار امین پور، نگرش منتقدانه به جان و جهان آدمی و اکاوی هنر مندانه‌ی خوبی‌ها و بدی‌های رفتاری و اجتماعی انسان به ویژه در ایران معاصر است. لحن انتقادی امین پور که گاه بیتم مستقیم و آگاه همراه با انواع تصور است، همدلانه، دردمندانه و خیر خواهانه و نه ارباب‌گیری خود بر تربیتی است، قیصر امین پور از شاعران معاصر است که به نو آوری، خلاقیت و ابتکار در شعر مشهور است. با تحلیل گفتمانی و ازگان در اشعار قیصر

به این نکته پی بردیم که هدف اصلی شاعر در به کار بردن واژگان و ترکیبات جدید صرف بازی با کلمات نبوده است. بلکه سعی کرده با ترکیب کلمات، مفاهیم خاصی بسازد تا راهنمایی باشد برای رسیدن به لایه های زرین معنای شعرش، در این مسیر ذوق شاعری همراه با تحصیلات دانشگاهی این توانایی را به او ده است که در انتحال واژه ها و ترکیب ها و تلفیق آنها تناسب معنایی و معناهای دلپذیر را ایجاد نماید و این تناسب ها ارزش هنری شعر او را بیشتر کرده است. با توجه به تحلیل معنا شناسانه از اشعار قیصر و تحلیل نشانه شناسانه ی اشعار او بر اساس تحلیل دالها بر مبنای گفتمان، می توانیم اشعار او را در دوره های مختلف زاده ی نگاهی متفاوت در نظر بگیریم که البته برای هر شخصی تغییر در نگرش امری طبیعی است. گفتمان های غالب بر ذهن قیصر را می توانیم در این موارد خلاصه کنیم که البته در بعضی از اشعار بر هم کنش از دو یا چند گفتمان در آنها دیده می شود، مهم ترین این گفتمان ها یکی گفتمان شیعی است که در اشعار قیصر معمولاً بر سازنده ی پیش فرض و زمینه ای است که گفتمان های معاصر بر روی آن بنا شده است، به عنوان مثال موضوع شهادت و شهادت طلبی را قیصر به نحوی در شعر خود به کار برده است که با گفتمان انقلاب و روحیه ی ایثار فداکاری در دوره ی داشته باشد.

منابع و مآخذ

- _ اصیل، حجت الله (۱۳۸۱)، آرمانشهر در اندیشه ی ایرانی، چای دوم، تهران: نشر نی.
- _ آقا گل زاده، فردوس (۱۳۸۷)، تحلیلی گفتمان انتقادی، تهران، علمی و فرهنگی.
- _ امین پور، قیصر (۱۳۷۹)، تنفس صبح، تهران، سروش.
- (۱۳۸۶)، اینه های ناگهان، تهران افق.
- (۱۳۸۶)، گل همه آفتابگرداند، تهران، مروارید.
- حق شناس، علی محمد (۱۳۷۹)، واژه سازی درون متن یک علاج قطعی، دانش بهار، سال هفدهم، شماره ی اول.
- طاهباز، سیروش (۱۳۶۸)، درباره ی شعر و شاعری (نیما یوشیج)، تهران، دفتر های زمانه.
- علی پور، مصطفی (۱۳۸۷)، ساختار زبان شعر امروز، تهران، فردوس.
- فرکلاف، نورمن (۱۳۷۹)، تحلیل انتقادی گفتمان، ترجمه فاطمه شایسته پیران و دیگران، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها.
- لطفی پور ساعدی، کاظم (۱۳۷۲)، درآمدی بر سخن کاوی، زبان شناسی، بهار و تابستان.
- مقدادی، بهرام (۱۳۷۸)، فرهنگ اصطلاحات ادبی از افلاطون تا عصر حاضر، تهران، فکر روز.
- مکاربک، ایرنا ریما (۱۳۸۵)، دانشنامه نظریه های ادبی معاصر، ترجمه مهراں مهاجر محمد حبوب، چاپ دوم، تهران، آگاه.